

## บทที่ 3

### วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงบรรยาย (Descriptive research) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความว่าเหวของผู้สูงอายุ และปัจจัยที่มีความเกี่ยวข้องกับความว่าเหวของผู้สูงอายุในชุมชนแออัด ในเขตเทศบาลเมือง จังหวัดสุรินทร์

#### 3.1 ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ ผู้สูงอายุที่อาศัยในชุมชนแออัดในเขตเทศบาลเมือง จังหวัดสุรินทร์ ซึ่งประกอบด้วย ชุมชนเทศบาลอนุสรณ์ ชุมชนหนองบัว และชุมชนศรีบัวราย จำนวนทั้งสิ้น 126 ราย ซึ่งมีคุณสมบัติดังนี้

- 1) อาศัยอยู่ในชุมชนแออัดตั้งแต่ 6 เดือนขึ้นไป
- 2) มีอายุ 60 ปีขึ้นไป นับตั้งแต่วันที่สัมภาษณ์
- 3) สามารถสื่อสารได้รู้เรื่อง

#### 3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย การสังเกตและการสัมภาษณ์ 2 ส่วนคือ

ส่วนที่ 1 แบบสังเกตซึ่งผู้วิจัยสังเกตขณะเข้าไปสัมภาษณ์ผู้สูงอายุในชุมชนโดยกำหนดกรอบในการสังเกตในด้าน สิ่งแวดล้อมภายในชุมชน ลักษณะทั่วไปของชุมชน สภาพชีวิตความเป็นอยู่และกิจวัตรประจำวันของผู้สูงอายุ และสัมพันธภาพในครอบครัวและชุมชน

ส่วนที่ 2 แบบสัมภาษณ์ซึ่งประกอบด้วย 5 ตอน

ตอนที่ 1 เป็นข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคล เพศ อายุ สถานภาพสมรส อาชีพ รายได้ ระดับการศึกษา ศาสนา แหล่งที่มาของรายได้ ลักษณะการอยู่อาศัยและ งานอดิเรก

ตอนที่ 2 แบบวัดการรับรู้ภาวะสุขภาพ ซึ่งผู้วิจัยได้สร้างขึ้นเองโดยศึกษาค้นคว้าจากตำราและเอกสาร ซึ่งประกอบด้วยภาวะสุขภาพในด้านสุขภาพกาย และสภาวะจิตใจมีจำนวนคำถาม 10 ข้อ เป็นคำถามทางบวก 4 ข้อ ทางลบ 6 ข้อ ให้คะแนนเป็นมาตราส่วนประมาณค่าตามแบบของ Likert scale 3 ระดับ ซึ่งมีเกณฑ์ในการให้คะแนนดังต่อไปนี้

ระดับความเห็น	คำถามทางบวก (คะแนน)	คำถามทางลบ (คะแนน)
จริง	3	1
ไม่แน่ใจ	2	2
ไม่จริง	1	3

ตอนที่ 3 แบบวัดสัมพันธภาพ ซึ่งประกอบด้วยสัมพันธภาพในครอบครัวและสัมพันธภาพในชุมชน ซึ่งผู้วิจัยได้ดัดแปลงมาจากปราโมทย์ วัังสะอาด (2536) ที่ศึกษากับผู้สูงอายุในเขตเทศบาลเมือง จังหวัดกาฬสินธุ์ ซึ่งได้ดัดแปลงได้เหมาะสมกับผู้สูงอายุในชุมชนแล้วว่าประกอบด้วย

สัมพันธภาพในครอบครัว ประกอบด้วย การเอาใจใส่เลี้ยงดู การได้รับความเคารพยกย่อง การพูดคุยและไว้วางใจกัน การช่วยเหลือเกื้อกูลกันในครอบครัว การปรึกษาหารือ และการแสดงความรักห่วงใย มีจำนวนคำถาม 9 ข้อ เป็นข้อความทางบวก 7 ข้อ ข้อความทางลบ 2 ข้อ ให้คะแนนตามแบบมาตราการวัดของ Likert scale 3 ระดับ ซึ่งมีเกณฑ์ในการให้คะแนนดังนี้

ระดับความเห็น	คำถามทางบวก (คะแนน)	คำถามทางลบ (คะแนน)
จริง	3	1
ไม่แน่ใจ	2	2
ไม่จริง	1	3

แบบวัดสัมพันธภาพในชุมชน ประกอบด้วย การพบปะเพื่อนฝูง การทำกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชน การแสดงความคิดเห็น และการยอมรับจากสังคม และการเกื้อกูลกันในสังคม และการทำกิจกรรมร่วมกับเพื่อนบ้านในชุมชน มีจำนวนข้อคำถาม 8 ข้อ เป็นข้อความทางบวก 7 ข้อ ข้อความทางลบ 1 ข้อ ได้คะแนนตามแบบมาตราการวัดของ Likert scale 3 ระดับ ซึ่งมีเกณฑ์ในการให้คะแนนดังนี้ คือ

ระดับความเห็น	คำถามทางบวก (คะแนน)	คำถามทางลบ (คะแนน)
จริง	3	1
ไม่แน่ใจ	2	2
ไม่จริง	1	3

ตอนที่ 4 แบบวัดความสูญเสีย ผู้วิจัยสร้างขึ้นเองโดยอาศัยแนวคิดของ Bower, 1980 อ้างถึงในอำไพวรรณ (2530) และสุรกุล (2535) ซึ่งประกอบด้วย การสูญเสียด้านสรีระ การสูญเสียด้านบุคคล การสูญเสียด้านบทบาทหน้าที่ และการสูญเสียด้านรายได้

ลักษณะการวัดประกอบด้วยเหตุการณ์การสูญเสีย จำนวน 18 ข้อ ซึ่งผู้วิจัยแบ่งเหตุการณ์ เป็น 4 ด้าน คือ

- 1) การสูญเสียด้านสรีระ มี 5 ข้อ ตั้งแต่ข้อ 1 ถึงข้อ 5
- 2) การสูญเสียด้านบุคคล มี 5 ข้อ ตั้งแต่ข้อ 6 ถึงข้อ 10
- 3) การสูญเสียด้านบทบาทหน้าที่ มี 5 ข้อ ตั้งแต่ข้อ 11 ถึงข้อ 14
- 4) การสูญเสียด้านเศรษฐกิจรายได้ มี 5 ข้อ ตั้งแต่ข้อ 15 ถึงข้อ 18

ผู้สูงอายุเป็นผู้ระบุนว่ามีเหตุการณ์ใดบ้าง ที่เกิดขึ้นในชีวิตของผู้สูงอายุ และถ้าหากว่ามี เหตุการณ์นั้นเกิดขึ้นให้ประเมินตามการรับรู้ของผู้สูงอายุว่า มีความรู้สึกสูญเสียมาก ปานกลาง น้อยหรือไม่รู้สึกอะไรเลย

การให้คะแนนจะให้เฉพาะเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นกับผู้สูงอายุเท่านั้น ส่วนเหตุการณ์ที่ไม่เกิดขึ้นก็จะไม่มีคะแนน โดยค่าคะแนนกำหนดความรู้สึกสูญเสียต่อเหตุการณ์นั้น โดยกำหนดเป็นค่า คะแนน ดังนี้

#### ความรู้สึกสูญเสีย

มาก	ให้ 3 คะแนน
ปานกลาง	ให้ 2 คะแนน
น้อย	ให้ 1 คะแนน
ไม่รู้สึกอะไรเลย	ให้ 0 คะแนน

ตอนที่ 5 แบบวัดความว่าเหว่ ซึ่งผู้วิจัยได้ดัดแปลงมาจากแบบสอบถามความว่าเหว่ของ สุพรรณิ นันทชัย (2535) โดยความเชื่อมั่นของแบบวัดมีค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาเท่ากับ 0.81 ผู้วิจัย ได้ดัดแปลงข้อคำถามได้เหมาะสมกับผู้สูงอายุในชุมชนแออัด ซึ่งมีข้อคำถาม 20 ข้อ เป็นข้อความ ทางบวก 10 ข้อ ข้อความทางลบ 10 ข้อ ให้คะแนนเป็นมาตราส่วนประมาณค่า ตามแบบ Likert Scale 3 ระดับ มีเกณฑ์ในการได้คะแนน ดังนี้

ระดับความเห็น	คำถามทางบวก	คำถามทางลบ
	(คะแนน)	(คะแนน)
จริง	1	3
ไม่แน่ใจ	2	2
ไม่จริง	3	1

แบบวัดความว่าเหว้ มีคะแนนตั้งแต่ 20-60 คะแนน โดยแบ่งระดับความว่าเหว้เป็น 3 ระดับ โดยแบ่งตามการจัดกลุ่ม ( $\bar{X} \pm SD$ )

คะแนน 20-31 มีความว่าเหว้น้อย( $\bar{X}-S.D$ )

คะแนน 32-46 มีความว่าเหว้ปานกลาง( $\bar{X}-S.D < \bar{X} < \bar{X}+S.D$ )

คะแนน 47-60 มีความว่าเหว้มาก( $\bar{X}+ S.D$ )

### 3.3 การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

การหาความตรงทางด้านเนื้อหา (Content validity)

ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบด้านเนื้อหา โดยมีผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน ประกอบด้วย อาจารย์พยาบาลผู้เชี่ยวชาญด้านผู้สูงอายุ 2 ท่าน พยาบาลที่เชี่ยวชาญและรับผิดชอบงานผู้สูงอายุ 2 ท่าน พยาบาลที่รับผิดชอบงานสุขภาพจิตและจิตเวชชุมชน 1 ท่าน

### 3.4 การหาความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม (Reliability)

หลังจากผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความตรงทางด้านเนื้อหาแล้วไปทดลองใช้กับผู้สูงอายุที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน จากนั้นนำแบบสอบถามวัดความเชื่อมั่นโดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์อัลฟ่าของครอนบาค (Coefficient alpha or Cronbach coefficient alpha) ได้แบบวัดสัมพันธ์ภายในครอบครัว และชุมชนมีค่าความเชื่อมั่น .89 แบบวัดความว่าเหว้มีความเชื่อมั่น .85 แบบวัดภาวะสุขภาพมีความเชื่อมั่น .83 และรวมทั้งฉบับมีความเชื่อมั่น .93 โดยมีสูตรดังนี้

$$\alpha = \frac{n}{n-1} \left[ \frac{1 - S_i^2}{S_t^2} \right]$$

- เมื่อ  $\alpha$  = ค่าสัมประสิทธิ์แห่งความเชื่อมั่น  
 $S_i^2$  = ผลรวมของความแปรปรวนของคะแนนรายข้อ  
 $S_t^2$  = ความแปรปรวนของคะแนนทั้งหมด  
 $n$  = จำนวนข้อของแบบสอบถาม

### 3.5 การเก็บรวบรวมข้อมูล

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลด้วยตนเอง โดยมีลำดับขั้นตอนดังต่อไปนี้

1) ผู้วิจัยทำหนังสือผ่านคณบดีคณะพยาบาลศาสตร์ ถึงนายกเทศมนตรีเมืองสุรินทร์ อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์ และหัวหน้าฝ่ายเวชกรรมสังคมโรงพยาบาลสุรินทร์ เพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์และขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูล และติดต่อประสานงานถึงผู้รับผิดชอบชุมชนที่ศึกษา

2) สํารวจรายชื่อผู้สูงอายุที่อยู่ในชุมชนทั้ง 3 ชุมชน ซึ่งมีจำนวนทั้งสิ้น 126 คน

3) ผู้วิจัยเข้าพบผู้นำชุมชนเพื่อหาความร่วมมือและช่วยแนะนำที่อยู่ของผู้สูงอายุ ตามแต่ละหลังคาเรือน

4) ผู้วิจัยแนะนำตัวแก่ผู้สูงอายุ พูดคุย สร้างสัมพันธภาพกับผู้สูงอายุ ชี้แจงวัตถุประสงค์เพื่อขอความร่วมมือในการวิจัย โดยใช้เวลาก่อนที่จะเก็บข้อมูล เพื่อสร้างความไว้วางใจกับผู้สูงอายุล่วงหน้า 1 สัปดาห์ ก่อนเก็บข้อมูล

5) สร้างสัมพันธภาพที่เชื่อถือไว้วางใจกับผู้สูงอายุโดยให้ความจริงใจ ให้การยอมรับให้ความเคารพ และใช้เวลาแก่ผู้สูงอายุระบายความรู้สึกต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับคำว่าเหว และพร้อมทั้งใช้การสังเกตและบันทึกภาคสนาม (Field note) โดยบันทึกและวิเคราะห์พฤติกรรมใน Case ที่น่าสนใจ และใช้วิธีการสังเกตอย่างรวดเร็วขณะเข้าไปศึกษาในชุมชนและผู้วิจัยได้นำไปตรวจสอบความถูกต้องกับเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบชุมชนดังกล่าว

6) เมื่อสัมภาษณ์โดยให้ระยะเวลาแก่ผู้สูงอายุ และกรอกข้อความเสร็จแล้ว ผู้วิจัยนำแบบสอบถามดังกล่าวมาตรวจสอบความสมบูรณ์ถูกต้อง ก่อนที่จะนำคะแนนที่ได้จากแบบสอบถามมาวิเคราะห์โดยวิธีการทางสถิติต่อไป และใช้ข้อมูลภาคสนามร่วมกับข้อมูลเชิงปริมาณ

### 3.6 การวิเคราะห์ข้อมูล

ตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลจากแบบฟอร์มการบันทึกข้อมูล พร้อมทั้งลงรหัสตามรหัสที่ให้ไว้ และลงบันทึกข้อมูลในสื่อ เพื่อนำไปวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติโดยใช้โปรแกรม SPSS+ ซึ่งการวิเคราะห์ข้อมูลแบ่งออกเป็น

1) การอธิบายลักษณะทั่วไปของผู้สูงอายุที่ผู้วิจัยทำการศึกษา นำเสนอในรูปของตารางแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ

2) อธิบายคุณลักษณะของตัวแปรที่ศึกษาโดยพิจารณาความสัมพันธ์ของตัวแปร เพศ สถานภาพสมรส ลักษณะการอยู่อาศัย และแหล่งที่มาของรายได้โดยกับความว่าเหวโดยการวิเคราะห์การจำแนกหมู่ (Multiple Classification Analysis) และอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร รายได้ ภาวะสุขภาพ สัมพันธภาพในครอบครัวและชุมชน และความสูญเสียกับความสูญเสียกับความว่าเหว โดยการวิเคราะห์พหุเชิงเส้น (Multiple Linear Regression Analysis)